Zbornik sudske prakse

MIŠLJENJE NEZAVISNOG ODVJETNIKA
GIOVANNIJA PITRUZZELLE
od 7. travnja 2022.[1]

Predmet C-460/20

TU,
RE
protiv
Google LLC

(zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud, Njemačka))

„Zahtjev za prethodnu odluku – Zaštita osobnih podataka – Zahtjev za uklanjanje poveznica koje vode do navodno neistinitih informacija i uklanjanje fotografija prikazanih u obliku minijatura (*thumbnails*)”

I. Uvod

1. Zahtjevom za prethodnu odluku na koji se odnosi ovo mišljenje Bundesgerischsthof (Savezni vrhovni sud, Njemačka) postavio je Sudu dva pitanja o tumačenju članka 17. stavka 3. točke (a) Uredbe (EU) 2016/679 Europskog parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (Opća uredba o zaštiti podataka)[2] (u daljnjem tekstu: Opća uredba o zaštiti podataka) te članka 12. točke (b) i članka 14. prvog podstavka točke (a) Direktive 95/46/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 24. listopada 1995. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom protoku takvih podataka[3], s obzirom na članke 7., 8., 11. i 16. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja). Ta su pitanja postavljena u okviru tužbe koju su podnijeli TU i RE (u daljnjem tekstu: tužitelji) protiv društva Google LLC (u daljnjem tekstu: Google ili tuženik) i kojom se zahtijevalo, s jedne strane, da se uklone određene poveznice iz rezultata pretraživanja izvršenog preko pretraživača kojim upravlja tuženik koje vode do internetskih članaka treće strane na temelju kojih se može utvrditi identitet tužiteljâ i, s druge strane, da se fotografije koje sadržava jedan od tih članaka prestanu prikazivati u obliku takozvanih minijatura (*thumbnails*).

2. Poznato je da pretraživač ne pohranjuje samo sadržaje koje drugi stvaraju na internetu, nego ima aktivnu ulogu u širenju informacija. „Bogatstvo interneta” postojalo bi tek kao mogućnost ako korisnik s pomoću pretraživačâ ne bi mogao pristupiti informaciji koja mu je potrebna i brojnim informacijama u moru informacija objavljenih na internetu ne bi se moglo pristupiti bez

[1] Izvorni jezik: talijanski

[2] SL 2016., L 119, str. 1. te ispravci SL 2018., L 127, str. 2. i SL 2021., L 74, str. 35.

[3] SL 1995., L 281, str. 31. (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 7., str. 88.)

posredovanja tih pretraživača. Kada pretraživač korisniku omogućuje da izvrši pretraživanje unosom samo nekoliko ključnih riječi, kao što je ime određene osobe, taj pretraživač odabire stranice koje uključuje u rezultate pretraživanja i određuje redoslijed koje će one imati na popisu rezultata, što znatno utječe na širenje informacija. Te odabire provodi primijenjeni algoritam i oni stoga ovise o kriterijima odabira za koje se operator pretraživača opredijelio prilikom programiranja. Dodatni odabiri opsežno se provode u okviru politika moderiranja sadržaja (*content moderation*), a provodi ih platforma na temelju standarda koje je donijela, primjerice kako bi obranila svoj model poslovanja, zaštitila određene osjetljive aspekte raširene među korisnicima ili kako bi poštovala pravne obveze. Te aktivnosti podrazumijevaju odluke o sadržajima koji se neće objaviti u rezultatima pretraživanja koja su izvršili korisnici.

3. Stoga pretraživač ima ulogu nadzornika pristupa informacijama (*gatekeeper*), što je izraz kojim se označavaju subjekti čija je aktivnost potrebna kako bi se omogućilo da se u mrežu demokratske komunikacije uključe mišljenja ili informacije koje su generirale treće strane. Ta funkcija nadzora „ulaza" kroz koji prolazi tok informacija i koju imaju pretraživači kao što je Google znatno utječe i na slobodu izražavanja i informiranja koja je zajamčena člankom 11. Povelje i na prava na poštovanje privatnog života i zaštitu osobnih podataka iz njezinih članka 7. i 8. Konkretno, uključivanje u popis rezultata, prikazan nastavno na izvršenu pretragu o prezimenu osobe, mrežne stranice i informacija koje su na njoj sadržane u vezi s tom osobom osjetno olakšava pristup tim informacijama svakom korisniku interneta i ono može imati ključnu ulogu u širenju navedenih informacija i stoga u ostvarivanju slobode izražavanja i informiranja. Kao što je to Sud imao priliku pojasniti u svojoj sudskoj praksi, iz istog razloga navedeno uključivanje može predstavljati veće miješanje u temeljno pravo na privatnost osobe čiji se podaci obrađuju nego objavljivanje od urednika te mrežne stranice [4].

4. U zahtjevu za prethodnu odluku na koji se odnosi ovo mišljenje, posebnost funkcije koju imaju pretraživači i napetost koju ta funkcija stvara u pogledu temeljnih prava iz članaka 7., 8. i 11. Povelje relevantna je u slučaju koji Sud dosad nije ispitivao, odnosno u slučaju u kojem ispitanik osporava istinitost obrađenih podataka i zbog toga zahtijeva uklanjanje poveznica koje vode do sadržaja koje su objavile treće strane i u kojima se pojavljuju ti podaci.

II. Pravni okvir

5. Osim članaka 7., 8., 11. i 16. Povelje u kojima se navode, redom, pravo na poštovanje privatnog života, pravo na zaštitu osobnih podataka, sloboda izražavanja i informiranja i sloboda poduzetništva, za potrebe ove analize relevantni su, konkretno, članak 12. točka (b) i članak 14. prvi podstavak točka (a) Direktive 95/46, na čiji tekst samo upućujem, te članak 17. Opće uredbe o zaštiti podataka. U stavku 1. potonjeg članka utvrđuju se pravo ispitanika da ishodi brisanje osobnih podataka koji se na njega odnose, osobito ako su ti podaci nezakonito obrađeni, i povezana obveza voditelja obrade da izvrši to brisanje. U stavku 3. točki (a) tog članka pojašnjava se da se stavak 1. ne primjenjuju u mjeri u kojoj je obrada nužna „radi ostvarivanja prava na slobodu izražavanja i informiranja". Na druge odredbe Direktive 95/46 i Opće uredbe o zaštiti podataka koje su relevantne u svrhu razmatranja zahtjeva za prethodnu odluku uputit će se tijekom analize.

[4] Vidjeti osobito točke 14. i 15. ovog mišljenja.

III. Glavni postupak i postupak pred Sudom

6. TU radi na odgovornoj poziciji ili ima udjele u različitim društvima koja pružaju financijske usluge. RE je bila izvanbračna partnerica osobe TU i do svibnja 2015. prokuristica jednog od tih društava. Na internetskoj stranici www.g…net (u daljnjem tekstu: g-net) pojavila su se 27. travnja 2015., 4. lipnja 2015. i 16. lipnja 2015. tri članka u kojima se kritizirao model ulaganja nekolicine od tih društava i koji su mogli pobuditi sumnju u ozbiljnost tog modela ulaganja. Članak od 4. lipnja 2015. sadržavao je četiri fotografije, tri fotografije osobe TU i jednu fotografiju osobe RE, na kojima su te osobe prikazane tijekom upravljanja luksuznim vozilima, u helikopteru i ispred čarter zrakoplova. Slike su, u vezi s tim člancima, mogle sugerirati da tužitelji uživaju u luksuzu koji drugi financiraju. Prema impresumu, operator internetske stranice g-net je G-LLC. Cilj društva GLLC prema njihovim vlastitim navodima jest „aktivnim osvještavanjem i neprekidnom transparentnošću trajno pridonositi prevenciji prevara u gospodarstvu i društvu". Međutim, u različitim se objavama pak kritički izvještava o poslovnom modelu društva G-LLC, među ostalim, prigovarajući da ono pokušava iznuđivati poduzetnike na način da prvo o njima objavi negativne izvještaje, a potom ponudi da će uz plaćanje takozvanog reketa te izvještaje izbrisati. Članci od 4. lipnja 2015. i od 16. lipnja 2015. prikazivali su se u pretraživaču kojim upravlja Google pri unosu imena i prezimena tužiteljâ, kako zasebno tako i u vezi s određenim nazivima društava, a članak od 27. travnja 2015. pri unosu određenih naziva društava. Navedeni rezultati sadržavali su poveznicu na članke o kojima je riječ. Osim toga, Google je fotografije sadržane u članku od 4. lipnja 2015. u pregledu rezultata pretraživanja njihovih fotografija prikazao kao minijature (*thumbnails*).

7. Tužitelji su tražili od tuženika, s jedne strane, da ukloni poveznice koje vode do članaka o kojima je riječ koji, prema njihovu mišljenju, sadržavaju određen broj netočnih tvrdnji i klevetnička stajališta koji se temelje na neistinitim činjenicama i, s druge strane, da ukloni minijature s popisa rezultata pretraživanja. Tužitelji tvrde da su bili žrtve iznuđivanja koje je provodio G-LLC. Tuženik je odbio udovoljiti navedenom zahtjevu, pri čemu je uputio na profesionalni kontekst u kojem se objavljuju članci i sporne fotografije te se pozvao na to da nije znao da su informacije sadržane u tim člancima navodno neistinite. Tužba je odbijena u prvim dvama stupnjevima sudskih postupka.

8. U tim je okolnostima Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1. Je li u skladu s pravom ispitanika na poštovanje njegova privatnog života (članak 7. Povelje) i zaštitu osobnih podataka koji se na njega ili nju odnose (članak 8. Povelje), pri odvagivanju suprotstavljenih prava i interesa iz članaka 7., 8., 11. i 16. Povelje koje je potrebno provesti u okviru ispitivanja njegova zahtjeva za uklanjanje poveznica protiv voditelja obrade internetskog pretraživača u skladu s člankom 17. stavkom 3. točkom (a) Opće uredbe o zaštiti podataka ako poveznica, čije se uklanjanje zahtijeva, vodi do sadržaja koji sadržava činjenične tvrdnje i vrijednosne sudove koji počivaju na tim činjeničnim tvrdnjama, čiju istinitost ispitanik osporava i čija zakonitost ovisi o istinitosti činjeničnih tvrdnji sadržanih u tom sadržaju, kao relevantnu uzeti u obzir i činjenicu je li ispitanik na prihvatljiv način, primjerice privremenom pravnom zaštitom, mogao ostvariti pravnu zaštitu u odnosu na pružatelja sadržaja i time barem privremeno pojasniti pitanje istinitosti tog sadržaja koji je prikazao voditelj obrade internetskog pretraživača?

2. Je li u slučaju zahtjeva za uklanjanje poveznice protiv voditelja obrade internetskog pretraživača, koji prilikom pretraživanja imena traži fotografije fizičkih osoba koje su treće strane u kontekstu imena osobe objavile na internetu i koji nađene fotografije prikazuje u pregledu rezultata pretraživanja u obliku minijatura (*thumbnails*), u okviru odvagivanja suprotstavljenih prava i interesa iz članaka 7., 8., 11. i 16. Povelje koje je potrebno provesti u skladu s člankom 12. točkom (b) i člankom 14. prvim podstavkom točkom (a) Direktive 95/46/EZ i člankom 17. stavkom 3. točkom (a) Opće uredbe o zaštiti podataka, relevantno uzeti u obzir kontekst prvotnog objavljivanja treće strane čak i ako pretraživač prilikom prikazivanja minijature daje poveznicu na internetsku stranicu treće strane, ali je konkretno ne navodi te internetski pretraživač ne prikazuje i kontekst koji iz toga proizlazi?"

9. Pisana očitovanja u ovom su predmetu podnijele stranke glavnog postupka, rumunjska, austrijska i grčka vlada te Komisija. Na raspravi održanoj pred Sudom 24. siječnja 2022. usmena očitovanja podnijele su stranke glavnog postupka i Komisija.

IV. Analiza

10. Prije razmatranja prethodnih pitanja valja uputiti na sudsku praksu Suda o obvezama koje operator pretraživača ima u slučaju u kojem aktivnost tog operatora podrazumijeva obradu osobnih podataka, a osobito kad je riječ o pravu ispitanika u pogledu kojeg se provodi obrada na brisanje podataka koji se na njega odnose. Kao što će se vidjeti, te su obveze proporcionalne, kako se izrazio Sud, „odgovornosti, nadležnosti i mogućnosti" operatora pretraživača[5], koje su pak neodvojivo povezane s ulogom koju taj operator ima u internetskom ekosustavu, kako se ukratko opisuje u uvodu ovog mišljenja.

A. Sudska praksa Suda

11. Iz sudske prakse Suda u području obrade osobnih podataka u kontekstu aktivnosti operatora pretraživača proizlaze četiri nedvojbena elementa.

12. Prvi nedvojbeni element odnosi se na kvalifikaciju aktivnosti operatora pretraživača i uključivanje te aktivnosti u područje primjene zakonodavstva Unije o zaštiti osobnih podataka.

13. Sud je u presudi od 13. svibnja 2014., Google Spain i Google[6] (u daljnjem tekstu: presuda Google Spain) utvrdio da aktivnost pretraživača koja se sastoji u pronalaženju informacija objavljenih ili stavljenih na internet od trećih stranaka, njihovom automatskom indeksiranju, privremenom pohranjivanju i, konačno, stavljanju na raspolaganje internetskim korisnicima u redoslijedu prema zadanim postavkama treba kvalificirati kao „obradu osobnih podataka" u smislu članka 2. točke (b) Direktive 95/46, ako te informacije sadržavaju „osobne podatke"[7]. U tom pogledu nije relevantna okolnost da su ti podaci već objavljeni na internetu i nisu izmijenjeni tim pretraživačem[8]. Posljedica takve kvalifikacije aktivnosti operatorâ pretraživača jest drugo utvrđenje iz presude Google Spain. Operatora pretraživača, kao osobu koja određuje svrhe i načine aktivnosti pretraživača, treba smatrati „nadzornikom" u smislu članka 2. točke (d)

[5] Vidjeti točku 15. ovog mišljenja.

[6] C-131/12, EU:C:2014:317

[7] Odnosno informacije koje se odnose na utvrđenu fizičku osobu ili fizičku osobu koju se može utvrditi i stoga „osobni podaci" u smislu članka 2. točke (a) navedene direktive.

[8] Vidjeti presudu Google Spain, t. 28. i t. 29. do 31.

Direktive 95/46 koji je odgovoran za obradu osobnih podataka koju ta aktivnost podrazumijeva [9]. Sud je u tom pogledu pojasnio da bi izuzeće operatora pretraživača iz pojma „nadzornika" zato što ne izvršava nadzor nad osobnim podacima objavljenima na mrežnim stranicama trećih stranaka bilo protivno cilju te odredbe koja širokom definicijom navedenog pojma osigurava učinkovitu i potpunu zaštitu osoba čiji se podaci obrađuju [10].

14. Drugi nedvojbeni element koji proizlazi iz sudske prakse Suda odnosi se na moguće ozbiljno miješanje u temeljna prava ispitanikâ koje nastaje kao posljedica funkcioniranja pretraživača.

15. Kao što je već istaknuto, internet eksponencijalno povećava opasnosti od negativnog utjecaja na temeljna prava na poštovanje privatnog života i zaštitu osobnih podataka zbog načina na koji se informacije stvaraju na internetu i načina na koji se ondje šire. Veoma svjestan te situacije, Sud je u presudi Google Spain pojasnio, s jedne strane, da se obrada osobnih podataka u okviru aktivnosti pretraživača razlikuje i nadodaje na aktivnost urednikâ mrežnih stranica koji te podatke stavljaju na internetsku stranicu [11]. S druge strane, Sud je naglasio da obrada osobnih podataka koju provodi operator pretraživača „može znatno utjecati na temeljna prava na privatnost i na zaštitu osobnih podataka u slučaju kad se uz pomoć tog pretraživača pretražuje prezime fizičke osobe s obzirom na to da navedena obrada svakom korisniku interneta omogućava da popisom rezultata dobije strukturiran prikaz informacija koje se odnose na tu osobu i koje je moguće pronaći na internetu, a koje potencijalno dotiču mnogobrojne aspekte njezine privatnosti i koje bez navedenog pretraživača ne bi mogle ili bi vrlo teško mogle biti međupovezane, te da na taj način utvrdi njezin više ili manje detaljan profil". Nadalje, učinak miješanja u navedena prava osobe čiji se podaci obrađuju „umnožen je važnom ulogom koju u modernom društvu imaju internet i pretraživači, koji informacijama sadržanima u takvom popisu rezultata daju sveprisutan značaj" [12]. Stoga Sud smatra da „u mjeri u kojoj aktivnost pretraživača može, u odnosu na aktivnost urednikâ mrežnih stranica, znatno i dodatno utjecati na temeljna prava na privatnost i na zaštitu osobnih podataka, operater tog pretraživača kao osoba koja određuje svrhe i načine te aktivnosti mora u okviru svojih odgovornosti, nadležnosti i mogućnosti osigurati da ta aktivnost zadovoljava uvjete iz Direktive 95/46 kako bi njome predviđena jamstva mogla razviti svoj puni učinak i kako bi se ostvarila učinkovita i potpuna zaštita osoba čiji se podaci obrađuju, osobito zaštita njihovog prava na privatnost" [13]. Sud je u presudi od 24. rujna 2019., GC i dr. (Uklanjanje poveznica na osjetljive podatke) [14] (u daljnjem tekstu: presuda GC) potvrdio da se na operatora pretraživača primjenjuju sve obveze koje ima „nadzornik" ili „voditelj" obrade osobnih podataka na temelju Direktive 95/46 odnosno Opće uredbe o zaštiti podataka, što obuhvaća zabrane i ograničenja koji se odnose na obradu osjetljivih podataka iz članka 8. stavaka 1. i 5. navedene direktive te članka 9. stavka 1. i članka 10. Opće uredbe o zaštiti podataka. Sud je u toj presudi pojasnio da iako posebnosti obrade koju provodi operator pretraživača u okviru svoje aktivnosti ne bi mogle opravdati oslobađanje tog operatora od obveze poštovanja tih odredbi, one mogu utjecati na širinu njegovih odgovornosti i konkretnih obveza koje ima taj operator. Budući da operator nije odgovoran za to što se osobni podaci navedeni u spomenutim odredbama nalaze na mrežnoj stranici koju je objavila treća osoba, nego za postavljanje poveznice prema toj stranici, odredbe

[9] Vidjeti presudu Google Spain, t. 32. i 33. U talijanskoj jezičnoj verziji Direktive 95/46 i Opće uredbe o zaštiti podataka, pojam „nadzornik" u smislu članka 2. točke (d) Direktive 95/46 trenutačno odgovara pojmu „voditelj obrade" u smislu članka 4. točke 7. Opće uredbe o zaštiti podataka.

[10] Vidjeti presudu Google Spain, t. 34.

[11] Vidjeti presudu Google Spain, t. 35.

[12] Vidjeti presudu Google Spain, t. 80. i navedenu sudsku praksu; vidjeti također t. 36. do 38. te presude.

[13] Vidjeti presudu Google Spain, t. 38.

[14] C-136/17, EU:C:2019:773

koje se odnose na obradu takvih podataka primjenjuju se na njega samo zbog tog postavljanja, i to „provjerom koju valja provesti na temelju ispitanikova zahtjeva i pod nadzorom nadležnih nacionalnih tijela” [15].

16. Treći nedvojbeni element koji je utvrdio Sud odnosi se na potrebu da se uzmu u obzir sva temeljna prava o kojima je riječ u kontekstu zahtjeva za uklanjanje poveznica podnesenog operatoru određenog pretraživača i da se izvrši odvagivanje između tih prava kojim se, osim okolnosti konkretnog slučaja, uzimaju u obzir tehnološke karakteristike internetskog okruženja.

17. Iako je, s jedne strane, Sud u tom pogledu isključio da miješanje u temeljna prava ispitanika koje proizlazi iz prikaza informacija koji se na njega odnose u rezultatima pretraživanja izvršenog na temelju ispitanikova imena preko internetskog pretraživača može, s obzirom na moguću težinu takvog miješanja, biti opravdano samo ekonomskim interesom operatera takvog pretraživača, on je, s druge strane, priznao da „brisanje poveznica s popisa rezultata može, s obzirom na informacije o kojima je riječ, imati posljedice na zakonit interes korisnikâ interneta […] za pristup predmetnim informacijama” [16]. Sud smatra da je u tim situacijama potrebno „pronaći pravednu ravnotežu između tog interesa i temeljnih prava osobe čiji se podaci obrađuju na temelju članaka 7. i 8. Povelje” [17]. Taj je zahtjev potvrđen u presudi GC s obzirom na članak 17. Opće uredbe o zaštiti podataka u kojem je kodificirano pravo na brisanje osobnih podataka (ili „pravo na zaborav”) koje je Sud priznao u presudi Google Spain [18] i kojim se u njegovu stavku 3. točki (a), kao što je to uostalom istaknuo sam Sud, izričito predviđa zahtjev odvagivanja između prethodno navedenih prava [19]. Sud u toj presudi također potvrđuje utvrđenja iz presude Google Spain u pogledu kriterija na temelju kojih treba izvršiti to odvagivanje, pri čemu ponavlja da „iako ispitanikova prava, koja su zaštićena člancima 7. i 8. Povelje, općenito prevaguju nad slobodom informiranja internetskih korisnika, ta se ravnoteža u posebnim slučajevima ipak može narušiti, ovisno o naravi informacije o kojoj je riječ, o njezinoj osjetljivosti u odnosu na ispitanikov privatni život kao i o javnom interesu za tu informaciju, koji se može razlikovati osobito s obzirom na ulogu koju ta osoba ima u javnom životu” [20]. Osim formulacija koje je upotrijebio Sud, iz presude GC osobito proizlazi da se odvagivanje provodi između *jednako važnih* temeljnih prava koja predstavljaju neophodne uvjete za pravilno funkcioniranje demokratskog društva. Stoga se ne može apstraktno predvidjeti prednost jednih prava nad drugima, nego je potrebno postići ravnotežu na način da se ostvari istodobno postojanje koje ima najmanje moguće negativne učinke na svako od temeljnih prava o kojima je riječ. Iz te presude također proizlazi da ta ravnoteža prelazi s prava na poštovanje privatnog života i zaštitu osobnih podataka navedenih u člancima 7. i 8. Povelje na pravo informiranja i dobivanja informacija zajamčeno člankom 11. Povelje što je uloga dotične osobe javnija i stoga u tom pogledu postoji interes korisnika da dobiju informacije koje se odnose na dotičnu osobu [21].

15 Vidjeti presudu GC, t. 45. do 47.

16 Vidjeti presudu Google Spain, t. 81.

17 Vidjeti presudu Google Spain, t. 81.

18 Vidjeti presudu Google Spain, osobito t. 88. i 99. Sud je pravo na brisanje osobnih podataka temeljio na tumačenju članka 12. točke (b) i članka 14. prvog stavka točke (a) Direktive 95/46.

19 Vidjeti presudu GC, t. 54. do 59.

20 Vidjeti presudu GC, t. 66.; iako se u njoj izričito ne upućuje na pravo na informiranje zajamčeno člankom 11. Povelje, vidjeti u tom smislu presudu Google Spain, t. 81.

21 Vidjeti u tom smislu i presudu od 24. rujna 2019., Google (Teritorijalni doseg uklanjanja poveznica) (C-507/17, EU:C:2019:772, t. 45.).

18. Četvrti nedvojbeni element koji proizlazi iz sudske prakse Suda jest taj da se operatoru pretraživača, kao voditelju obrade osobnih podataka koja se provodi za potrebe funkcioniranja tog pretraživača, dodjeljuje uloga odvagivanja temeljnih prava o kojima je riječ s ciljem osiguravanja da ta obrada ispunjava zahtjeve Opće uredbe o zaštiti podataka (i prethodne zahtjeve Direktive 95/46)[22]. Ta je uloga potom kodificirana u članku 17. Opće uredbe o zaštiti podataka.

19. Stoga je operator pretraživača, kad je riječ o „pravu na zaborav", dužan na temelju svih uključenih prava i interesa i s obzirom na sve okolnosti pojedinačnog slučaja donijeti odluku o tome koje sadržaje treba uključiti u popis pretraživanja izvršenih preko tog pretraživača, a koje pak treba isključiti s tog popisa. Ako nadzornik obrade (ili voditelj obrade u skladu s Općom uredbom o zaštiti podataka) ne usvoji zahtjev za uklanjanje poveznica, osoba čiji se podaci obrađuju može se obratiti nadzornom tijelu ili sudskom tijelu radi provedbe nužnih provjera i, posljedično, nalaganja operatoru točnih mjera[23]. U tom kontekstu valja podsjetiti da je Radna skupina iz članka 29.[24] 26. studenoga 2014. donijela smjernice za provedbu presude Google Spain[25] čiji je cilj bilo pružanje informacija o načinu na koji tijela nadležna za zaštitu podataka okupljena u okviru radne skupine namjeravaju izvršiti tu presudu. Te smjernice sadržavaju i netaksativan popis zajedničkih kriterija koje tijela nadležna za zaštitu podataka trebaju primijeniti kad, u svakom slučaju zasebno, obrađuju pritužbe podnesene njihovim nacionalnim uredima nakon što operatori pretraživača odbiju izbrisati rezultate s popisa. Konkretno, Google ispituje zahtjeve za uklanjanje poveznica koji su mu podneseni upravo u skladu s tim smjernicama.

20. Prethodna pitanja koja je uputio Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud) treba ispitati s obzirom na prethodno navedena načela.

B. Prvo prethodno pitanje

21. Google osporava dopuštenost prvog prethodnog pitanja uz obrazloženje da je hipotetske prirode, s obzirom na to da je rješenje koje predlaže Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud) apstraktno i nije povezano s činjenicama iz glavnog postupka. Osim toga, Sud ne raspolaže elementima koji su potrebni kako bi pružio koristan odgovor.

22. U tom pogledu smatram da treba, kao prvo, odbiti argument koji je istaknuo Google i u skladu s kojim odluka kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku nije obrazložena na odgovarajući način. Naime, smatram da je Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud) dovoljno precizno i potpuno prikazao činjenični kontekst koji obilježava spor koji se pred njim vodi i potrebu da se u tom kontekstu ishodi odgovor na prvo prethodno pitanje. Sud raspolaže svim elementima potrebnim za odgovor na to pitanje, i to neovisno o činjenici da sud koji je uputio zahtjev nije pojasnio ni imaju li tužitelji iz glavnog postupka djelotvornu pravnu zaštitu u odnosu na pružatelja sadržaja ni koje su posljedice mogućeg utvrđenja da nemaju tu zaštitu. Kao drugo, sama činjenica da je, prema mišljenju Bundesgerichtshofa (Savezni vrhovni sud), u svrhu rješavanja spora koji se pred njim vodi potrebno prethodno provjeriti pravilnost metodologije za koju smatra da se primjenjuje u situaciji kao što je ona iz glavnog postupka i koja je općenito i

[22] Naime, Sud je ostvarivanje prava na uklanjanje poveznica povezao s mehanizmom predviđenim člankom 12. točkom (b) i člankom 14. prvim stavkom točkom (a) Direktive 95/46 na temelju kojih ispitanik može izravno uputiti odgovarajuće zahtjeve nadzorniku koji zatim mora valjano ispitati njihovu osnovanost i, ako je primjenjivo, zaustaviti obradu podataka o kojima je riječ, vidjeti presudu Google Spain, t. 77. Što se tiče Opće uredbe o zaštiti podataka, vidjeti izričito presudu GC, t. 66.

[23] Vidjeti presudu Google Spain, t. 77.

[24] Osnovana u skladu s člankom 29. Direktive 95/46, Radna skupina iz članka 29. neovisno je savjetodavno tijelo Unije za zaštitu osobnih podataka i privatnog života.

[25] https://ec.europa.eu/newsroom/article29/items/667236/en.

apstraktno definirana, ne podrazumijeva da je prethodno pitanje koje se u tom pogledu postavlja Sudu hipotetske prirode ako se pokaže da odgovor na to pitanje može sudu koji je uputio zahtjev omogućiti da na temelju potrebnih prethodnih činjeničnih utvrđenja riješi spor iz glavnog postupka. Naposljetku, ističem da se drugi argumenti koje je Google istaknuo u prilog nedopuštenosti prvog prethodnog pitanja odnose u biti na posljedice mogućnosti da Sud prihvati rješenje koje je predložio sud koji je uputio zahtjev i stoga na meritum tog pitanja.

a) Uvodne napomene

23. Prvim prethodnim pitanjem Sud se u biti poziva da pojasni obveze koje operator pretraživača ima prilikom obrade zahtjeva za uklanjanje poveznica koji se temelji na tvrdnji, koja nije potkrijepljena dokazima, da određene informacije koje se pojavljuju u sadržaju do kojeg su postavljene poveznice nisu istinite, što je u ovom slučaju nekoliko članaka koji sadržavaju podatke i komentare o modelu ulaganja i rezultatima društava kojima upravljaju tužitelji iz glavnog postupka. Uzimajući u obzir, osobito u pogledu profesionalnog konteksta članaka o kojima je riječ i važnosti informiranja za ulagače s obzirom na sektor izložen riziku u kojem djeluju tužitelji [26], da se uklanjanje poveznica ne može opravdati osim u slučaju u kojem su sporne informacije stvarno neistinite, Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud) dvoji o tome jesu li tužitelji iz glavnog postupka dužni dostaviti dokaze ili ukazati na određeni dokaz neistinitosti tih informacija, odnosno treba li Google pretpostaviti da su tvrdnje navedenih tužitelja osnovane i izvršiti zatraženo uklanjanje poveznica ili treba sam pokušati pojasniti činjenice. Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud) predlaže da se na to pitanje odgovori ovisno o tome postoji li za ispitanika razumna mogućnost da izravno dobije pravnu zaštitu u odnosu na pružatelja sadržaja, primjerice na temelju privremene mjere, i Sudu u biti postavlja pitanje o tome je li pravilno takvo tumačenje članka 17. stavka 3. točke (a) Opće uredbe o zaštiti podataka.

24. Sve stranke i zainteresirane osobe koje se podnijele očitovanja u ovom postupku protive se, na temelju djelomično različitih argumenata, rješenju koje predlaže Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud) [27], barem što se tiče dijela u kojem to rješenje podrazumijeva, protivno sudskoj praksi na koju se upućuje u točkama 11. do 19. ovog mišljenja, da odvagivanje interesa u skladu s člankom 17. stavkom 3. točkom (a) Opće uredbe o zaštiti podataka treba provesti samo na temelju kriterija koji se odnosi na postojanje razumne mogućnosti pravne zaštite u odnosu na pružatelja sadržaja.

25. Ja pak ističem da iz odluke kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku jasno proizlazi da je Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud) postavio pitanje o mogućoj relevantnosti koju treba priznati navedenom kriteriju samo nakon što je odvagnuo prava navedena u člancima 7., 8. i 11. Povelje na temelju svih okolnosti ovog slučaja i nakon što je, polazeći od pretpostavke istinitosti tih informacija koje se osporavaju, zaključio da prednost ima pravo korisnikâ na informiranje. Stoga je slučaj koji navodi Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud) slučaj u kojem, nakon što su pravilno odvagnuti svi drugi relevantni čimbenici, prihvaćanje ili odbijanje zahtjeva za uklanjanje poveznica ovisi *samo* o istinitosti ili neistinitosti informacija čije se brisanje traži. Iz toga slijedi da moguć potvrdan odgovor Suda na pitanje koje je uputio Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud) nema kao posljedicu to da prihvaćanje ili odbijanje određenog zahtjeva za uklanjanje poveznica koji se temelji na navodnoj netočnosti informacija koje je na raspolaganje stavio pretraživač ovisi

[26] Navedeni kriteriji samo su neki od kriterija koje Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud) uzima u obzir i koji se izričito navode u odluci kojom se upućuje zahtjev za prethodnu odluku. Međutim, iz tumačenja nekoliko odlomaka te odluke proizlazi da je taj sud sveobuhvatno ocijenio različite elemente koji obilježavaju slučaj o kojem odlučuje.

[27] Stajalište grčke vlade čini se složenijim.

o *samoj* okolnosti mogućnosti za ispitanika da ishodi zaštitu u odnosu na pružatelja usluga niti, suprotno tvrdnjama Googlea, u slučaju u kojem ta zaštita nije moguća podrazumijeva da je operator pretraživača automatski dužan ukloniti poveznice. Uostalom, ti rezultati bili bi protivni pravilnom odnosu između odredbi članka 17. stavka 1. i članka 17. stavka 3. točke (a) Opće uredbe o zaštiti podataka kojom se isključuje bilo kakav automatizam koji može utjecati na to da voditelj obrade, nadzorno tijelo ili sud provedu potrebno odvagivanje temeljnih prava o kojima je riječ. Potvrdan odgovor Suda na prvo prethodno pitanje samo bi podrazumijevao da bi nacionalnom sudu i, u predsudskoj fazi, operatoru pretraživača bilo dopušteno da se, ako se čini da pravo internetskih korisnikâ na informiranje i slobodu izražavanja pružatelja sadržaja na temelju svih relevantnih okolnosti ima prednost nad pravima podnositelja *i* da je prihvaćanje zahtjeva za uklanjanje poveznica opravdano samo u slučaju da su sporne informacije stvarno neistinite, na relevantan način oslone na navedenu okolnost kad neistinitost nije očita, a podnositelj zahtjeva nije podnio barem neke dokaze u tom pogledu. Osim toga, detaljnije razmatranje otkriva da postojanje ili nepostojanje razumne mogućnosti dobivanja pravne zaštite u odnosu na pružatelja sadržaja ne samo da samo po sebi ne može biti isključiv ili odlučujući kriterij u svrhu odbijanja ili prihvaćanja određenog zahtjeva za uklanjanje poveznica, neovisno o njegovu temelju, nego nije ni relevantan kriterij u svrhu odvagivanja koje treba izvršiti u skladu s člankom 17. stavkom 3. točkom (a) Opće uredbe o zaštiti podataka. Naime, navedeni kriterij sam po sebi ne sadržava nikakvu naznaku u pogledu postojanja određenog prava na brisanje podataka koji se pojavljuju u spornom sadržaju ni u pogledu potrebe da se u svrhu ostvarivanja prava na slobodu izražavanja i informiranja nastave postavljati poveznice koje vode do tog sadržaja.

26. S obzirom na ta pojašnjenja, smatram da u svrhu odgovora na prvo prethodno pitanje valja poći od toga da prilikom odvagivanja temeljnih prava o kojima je riječ, u slučaju kao što je onaj koji se ispituje u glavnom postupku, treba pojasniti važnost, s jedne strane, uloge ispitanika koju on ima u javnom životu, u skladu sa sudskom praksom Suda i, s druge strane, postojanja osporavanja u pogledu istinitosti obrađenih informacija.

b) Miješanje u temeljna prava zaštićena člancima 7. i 8. Povelje i uloga dotične osobe u javnom životu

27. Unatoč njihovoj relevantnosti u ustavnom pravu Unije, temeljna prava na poštovanje privatnog života i zaštitu osobnih podataka nisu apsolutna [28]. Kao što to proizlazi, konkretno, iz članka 17. stavka 3. točke (a) Opće uredbe o zaštiti podataka, pravo na zaštitu osobnih podataka treba razmatrati u odnosu na njegovu funkciju u društvu te ga treba odvagnuti s drugim temeljnim pravima, u skladu s načelom proporcionalnosti [29]. Prilikom odvagivanja treba na odgovarajući način uzeti u obzir pravo na informiranje koje ima vlasnik internetske stranice do koje vode poveznice čije se uklanjanje traži i pravo javnosti da dobije informaciju koja se nalazi na toj internetskoj stranici.

28. Međutim, kao što to proizlazi iz prethodno navedene sudske prakse Suda, taj se interes može razlikovati, konkretno, s obzirom na „ulogu koju u javnom životu" ima osoba na koju se informacija odnosi. U dijelu u kojem je to relevantno za ovaj postupak, navedeni izraz ne obuhvaća samo situacije u kojima ta osoba obnaša političke dužnosti koje ju, po definiciji, izlažu demokratskom nadzoru javnog mišljenja, nego i situacije u kojima ta osoba ima važne

[28] Vidjeti presudu GC, t. 58. i navedenu sudsku praksu.

[29] Vidjeti presudu GC, t.57. i navedenu sudsku praksu.

gospodarske uloge [30]. Općenito, nužan preduvjet za pravilno funkcioniranje tržišta jest povjerenje drugih gospodarskih subjekata, ali i potrošača. To povjerenje zahtijeva pristup javnosti informacijama koje se odnose na osobe s profesionalnim ulogama koje mogu utjecati na tržišnu dinamiku i interese potrošača, ponekad na način koji čak može biti izraženiji u odnosu na radnje donositelja političkih odluka. Naravno, te su informacije u biti one koje se odnose na njihove profesionalne uloge, ali mogu se proširiti i na aspekte njihove privatnosti ako su ti aspekti povezani ili mogu u svakom slučaju uvjetovati njihovu profesionalnu aktivnost i utjecati na povjerenje javnosti. U tom pogledu valja istaknuti da je Sud već presudio da prihvaćanje gospodarske uloge podrazumijeva prihvaćanje ograničenja područja zaštite privatnog života [31].

29. Kad ispitanik ima javnu ulogu u prethodno opisanom smislu, ne samo kad je ta uloga važna, nego i kad je njezino područje primjene ograničenije, u okviru odvagivanja koje treba izvršiti u skladu s člankom 17. stavcima 1. i 3. Opće uredbe o zaštiti podataka, pravo na informiranje i pravo na dobivanje informacija s obzirom na sve relevantne okolnosti mogu biti važnija od temeljnih prava zaštićenih člancima 7. i 8. Povelje. Kao što to ističe sud koji je uputio zahtjev, u okolnostima glavnog postupka na tu prednost ne ukazuje samo profesionalna i novinarska priroda objava o kojima je riječ, nego i priroda spornih informacija koje se uglavnom odnose na djelovanje društava kojima upravljaju tužitelji.

c) Istinitost informacije i načini odvagivanja

30. Težnja prava na slobodu izražavanja i informiranja da ima prednost u odnosu na pravo na zaštitu privatnog života i pravo na zaštitu osobnih podataka kad ispitanik ima važnu ulogu u javnom životu mijenja se u slučaju u kojem se utvrdi neistinitost informacija na koje se odnosi zahtjev za uklanjanje poveznica. Štoviše, u tom se slučaju vjerojatno može tvrditi da u stvarnosti pravo na informiranje i pravo na dobivanje informacija nisu niti relevantni, s obzirom na to da ta prava ne mogu obuhvatiti pravo na širenje neistinitih informacija i pravo pristupa tim informacijama. Čak i da se ne presiječe gordijski čvor odnosa između prava na slobodu izražavanja i informiranja i istinitosti informacija [32], jednostavno se može istaknuti da to pravo, koje ima dvostruku aktivnu i pasivnu važnost i ako se odnosi na neistinitu informaciju, ne može u svakom slučaju biti na istoj razini temeljnih prava na poštovanje privatnog života i zaštitu osobnih podataka. Naime, u tom slučaju vrijedi kriterij prednosti koji je ukorijenjen u jednom od temeljnih prava Unija, a to je ljudsko dostojanstvo.

31. U popisu vrijednosti na kojima se temelji Unija, članak 2. UEU-a, koji je osim toga povezan s ustavnim tradicijama država članica, na prvo mjesto stavlja poštovanje ljudskog dostojanstva. U članku 1. Povelje nepobitno se utvrđuje da je „[lj]udsko dostojanstvo […] nepovredivo" i da se „[o]no […] mora poštovati i štititi". U „uniji vrijednosti" što je Europska unija, ljudsko dostojanstvo ima određenu vrstu prednosti i ono je uporište na kojem se temelji velik dio strukture Unije. Ako je ljudsko dostojanstvo nepovredivo i uvijek se mora poštovati i štititi a da se pritom, kao što je to uglavnom u slučaju temeljnih prava zajamčenih Poveljom, ne predviđaju interesi koji opravdavaju ograničenja ljudskog dostojanstva, ne može se istaknuti nijedna pravna osnova niti osnova koja se odnosi na ostvarivanje temeljnog prava kako bi se žrtvovalo to dostojanstvo [33]. Međutim, neistinita informacija ne povređuje samo temeljno pravo osobe koje se odnosi na

[30] Vidjeti u tom smislu, ESLJP, 19. listopada 2017., Fuchsmann protiv Njemačke, CE:ECHR:2017:1019JUD007123313, t. 40. i 41. i 14. prosinca 2006., Verlagsgruppe News GmbH protiv Austrije, CE:ECHR:2006:1214JUD001052002, t. 36.

[31] Vidjeti presudu od 9. ožujka 2017., Manni (C-398/15, EU:C:2017:197, t. 59.).

[32] To je pitanje posebno važno u sustavu SAD-a s obzirom na široku zaštitu slobode govora iz prvog amandmana Ustava

[33] Vidjeti objašnjenje članka 1. iz Objašnjenja koja se odnose na Povelju (SL 2007., C 303, str. 17.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 1., svezak 7., str. 120.).

zaštitu osobnih podataka, nego povređuje i njezino dostojanstvo, s obzirom na to da ju ta informacija lažno predstavlja i pritom mijenja njezin identitet. To vrijedi osobito u internetskom ekosustavu u kojem se informacije brzo šire, u kojem su one trajne i, s pomoću djelovanja pretraživača, dovode do precizne izrade profila dotične osobe. U svijetu bitova, širenje neistinitih informacija o nekoj osobi predstavlja trajno narušavanje njezina identiteta, koje je danas izraženo prije svega na internetu, i ozbiljno nanošenje štete njezinu dostojanstvu.

32. S obzirom na navedeno, ističem da se u samoj Općoj uredbi o zaštiti podataka nudi jasan odgovor na pitanje o važnosti koju treba pripisati istinitosti obrađenih osobnih podataka. Kao jedno od načela koja se primjenjuju na obradu tih podataka i koja se predviđaju člankom 5. stavkom 1. te uredbe, u točki (d) navodi se načelo „točnosti" na temelju kojeg, s jedne strane, osobni podaci moraju biti „točni i prema potrebi ažurni" i, s druge strane, „osobni podaci koji nisu točni, uzimajući u obzir svrhe u koje se obrađuju" moraju se bez odlaganja izbrisati ili ispraviti [34]. Prema mišljenju Suda, točnost podataka predstavlja jedan od „uvjet[a] zakonitosti" obrade osobnih podataka [35] i stoga je relevantna, konkretno, u svrhe primjene članka 17. stavka 1. točke (d) Opće uredbe o zaštiti podataka.

33. Kad je riječ o istinitosti informacije koju je obradio operator pretraživača, kao u slučaju iz glavnog postupka, pitanje odvagivanja temeljnih prava o kojima je riječ stoga se postavlja u sasvim posebnim uvjetima, barem u fazi u kojoj istinitost ili neistinitost informacija još nije utvrđena. Naime, u toj fazi središnje pitanje odnosi se na određivanje subjekta koji to treba utvrditi i na koje načine to treba učiniti.

34. Prije nego što se odgovori na to pitanje, smatram da je potrebno pružiti određena pojašnjenja o načinu na koji se provodi odvagivanje između temeljnih prava o kojima je riječ u slučaju aktivnosti pretraživača.

d) Odvagivanje između temeljnih prava u pogledu mogućnosti, nadležnosti i odgovornosti operatora pretraživača

35. Na načine odvagivanja između suprotstavljenih temeljnih prava koje treba provesti operator pretraživača prilikom ispitivanja zahtjeva za uklanjanje poveznica nužno utječu obilježja tehnološkog konteksta u kojem se očituje suprotstavljanje. Napetost između slobode informiranja, u njezinu dvostrukom aktivnom i pasivnom aspektu, s jedne strane, i prava na poštovanje privatnog života i zaštitu osobnih podataka, s druge strane, drugačija je u svijetu bitova. Internetska tehnologija ne uvjetuje samo način na koji pravo na informiranje i prava na poštovanje privatnog života i zaštitu osobnih podataka uzajamno djeluju, nego i načine njihova odvagivanja. Upravo zbog toga se u sudskoj praksi Suda o „pravu na zaborav", na koje se prethodno poziva, upućuje na „mogućnost" operatora pretraživača, na njegove „nadležnosti" i „odgovornosti". To vrijedi i u slučaju u kojem se zahtjev za uklanjanje poveznica temelji na navodnoj neistinitosti informacija koje se pojavljuju na internetskoj stranici do koje vodi poveznica koju treba ukloniti. Operator pretraživača ne može se obvezati na provođenje općenitog nadzora nad pohranjenim sadržajima i provjeru istinitosti tih sadržaja. Uostalom, takav bi nadzor bilo jako teško provesti. Isto tako, mogućnostima operatora pretraživača nije obuhvaćena ni naknadna provjera je li istinit sadržaj članka objavljenog na internetskoj stranici

[34] Vidjeti također uvodne izjave 39. i 71. Opće uredbe o zaštiti podataka te članak 16. i članak 18. stavak 1. točku (a) u pogledu ostvarivanja prava na ispravak odnosno prava na ograničenje obrade.

[35] Vidjeti u tom smislu točku 64. presude GC, unatoč tomu što se u Općoj uredbi o zaštiti podataka formalno pravi razlika između „načela obrade osobnih podataka" navedenih u članku 5. i uvjeta „zakonitosti obrade" koji se navode u članku 6. te uredbe.

koja je uvrštena na popis rezultata pretraživanja jer operator pretraživača ne raspolaže informacijama koje stoje na raspolaganju uredniku mrežnih stranica i nema ovlasti kako bi to utvrdio.

36. Međutim, istodobno se ne može a da se ne uzme u obzir posebna odgovornost koju ima operator pretraživača kao nadzornik pristupa informacijama. Budući da ima aktivnu, a ne samo tehničku i neutralnu ulogu u širenju informacija na internetu na kojoj je izgradio svoj model poslovanja i na temelju koje ostvaruje dobit, taj bi operator isto tako trebao imati aktivnu ulogu u brisanju sadržaja u kojima se pojavljuju neistiniti osobni podaci iz rezultata pretraživanja, pod uvjetom da ta uloga ostaje u okviru njegovih nadležnosti i mogućnosti. U tom pogledu ističem da se posebna odgovornost povezana s funkcijom nadzornika pristupa informacijama koju imaju određene platforme naglašava u presudi od 3. listopada 2019., Glawischnig-Piesczek [36], u kojoj je Sud presudio da odredbe Direktive o elektroničkoj trgovini [37] nacionalne sudove ne sprečavaju da pružatelju usluga smještaja informacija na poslužitelju nalože da ukloni ili onemogući pristup ne samo informaciji koja je prethodno proglašena nezakonitom jer je klevetnička, nego i istovrsnim sadržajima, kako bi se izbjeglo širenje te informacije, unatoč tomu što je izvorni sadržaj uklonjen. Stoga Sud smatra da djelotvornost zaštite osobnih prava u pogledu načina na temelju kojih se informacija širi na internetu opravdava, čak i na štetu ekonomskih interesa platforme, posebnu obvezu nadzora (općenit nadzor ne bi bio u skladu s člankom 15. stavkom 1. Direktive o elektroničkoj trgovini) ako se time prekomjerno ne opterećuju posrednici. U istom smjeru idu mjere čiji je cilj zaustaviti širenje dezinformacija i govora mržnje na internetu [38] i težnja prava Unije da platformama kao što je Google u posebnim područjima naloži veće obveze nadzora u pogledu pohranjenih sadržaja [39].

e) Različita rješenja predložena u ovom postupku

37. U općenitom okviru koji se razmatrao do ovog dijela nisu me uvjerila rješenja koja su predložili, konkretno, stranke glavnog postupka i sud koji je uputio zahtjev.

38. Suprotno prijedlozima tužiteljâ iz glavnog postupka, uklanjanje poveznica ne može se provesti samo na temelju jednostranog zahtjeva ispitanika koji tvrdi, a da to nije dokazao, da sadržaj o kojem je riječ sadržava neistinite informacije osobito ako je, kao što se čini da je to u slučaju navedenih tužitelja, riječ o osobama u odnosu na čije aktivnosti u načelu postoji pravo javnosti na informiranje zbog uloge koju imaju na tržištu. Takvim rješenjem ispitaniku bi se prepustio jednostran izbor u pogledu uklanjanja poveznica koje vode do sadržaja koji se na njega odnose, pri čemu ne bi postojala mogućnost da se ispita osnovanost tvrdnji koje bi mogle opravdati to uklanjanje, te bi to rješenje uzrokovalo prekomjerno i neopravdano žrtvovanje prava urednika mrežne stranice na informiranje i prava javnosti na dobivanje informacija, čime bi se zanemarila uloga koju ta prava imaju u demokratskom društvu.

[36] C-18/18, EU:C:2019:821

[37] Direktiva 2000/31/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 8. lipnja 2000. o određenim pravnim aspektima usluga informacijskog društva na unutarnjem tržištu, posebno elektroničke trgovine (SL 2000., L 178, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 39., str. 58.)

[38] Konkretno, mislim na Kodeks postupanja za borbu protiv nezakonitog govora mržnje na internetu iz 2016. (https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/combatting-discrimination/racism-and-xenophobia/eu-code-conduct-countering-illegal-hate-speech-online_en) i Kodeks dobre prakse u suzbijanju dezinformacija iz 2018. (https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/code-practice-disinformation) koje je sastavila Komisija, a potpisali vodeće elektroničke platforme.

[39] U tom smislu vidjeti članak 17. Direktive 2019/790/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 17. travnja 2019. o autorskom i srodnim pravima na jedinstvenom digitalnom tržištu i izmjeni direktiva 96/9/EZ i 2001/29/EZ (SL 2019., L 130, str. 92. i ispravak SL 2019., L 134, str. 25.) te članke 3. i 5. Uredbe (EU) 2021/784 Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2021. o borbi protiv širenja terorističkog sadržaja na internetu (SL 2021., L 172, str. 79.).

39. Međutim, nije uvjerljivo ni rješenje koje predlaže Google kojim bi se, isključenjem bilo kakve uključenosti operatora pretraživača, ispitaniku naložilo da se obrati uredniku mrežne stranice i zatraži uklanjanje sadržaja čija se neistinitost osporava. Ako se prihvati takvo rješenje, sredstvo u rukama osobe koja smatra da su joj povrijeđena temeljna prava na poštovanje privatnog života i zaštitu osobnih podataka ne bi bilo učinkovito. Naime, ako bi urednik mrežne stranice odbio ukloniti informaciju, ona bi se nastavila širiti posredstvom pretraživača i ako je ona zaista neistinita, njome bi se nastavila neopravdano povređivati temeljna prava ispitanika. Stoga se nalazimo u situaciji koja je oprečna u odnosu na prethodnu, u kojoj odvagivanje među različitim temeljnim pravima u potpunosti ide u korist prava na informiranje, što za posljedicu ima neproporcionalno i neopravdano žrtvovanje temeljnih prava zaštićenih člancima 7. i 8. Povelje.

40. Naposljetku, što se tiče rješenja koje predlaže sud koji je uputio zahtjev i kojim se ispitanik obvezuje da se, ako je to moguće, protiv urednika mrežne stranice obrati pravosudnom tijelu, smatram da ono također dovodi do neproporcionalnog žrtvovanja pravâ iz članaka 7. i 8. Povelje. Kao prvo, ako je utvrđena neistinitost informacije, brzina kojom se ona širi na internetu i poteškoće povezane s njezinim naknadnim uklanjanjem nisu u skladu s trajanjima sudskih postupaka, iako su oni hitni, a negativni učinci koji iz toga proizlaze za ispitanika mogu čak biti nepovratni. Kao drugo, to bi se rješenje teško moglo provesti u praksi u svim onim slučajevima, koji nisu rijetki u internetskom ekosustavu, u kojima postoje znatne praktične prepreke pokretanju sudskog postupka protiv operatora internetske stranice na kojoj se nalazi sporni sadržaj jer on može imati sjedište u trećoj državi ili ga je teško identificirati. Osim toga, ako bi se mogućnosti pokretanja postupka protiv pružatelja sadržaja priznala odlučujuća važnost u svrhu zaštite prava ispitanika u okolnostima kao što se one iz glavnog postupka, to bi dovelo do lišavanja odgovornosti operatora pretraživača koje se samo po sebi protivi i priznavanju samostalne prirode obrade osobnih podataka koja je povezana s funkcioniranjem pretraživača i načelu koje je utvrdio Sud, u skladu s kojim ispitanik treba imati mogućnost obratiti se voditelju te obrade kako bi ishodio uklanjanje poveznica koje vode do podataka koji se na njega odnose, neovisno o tome što je te podatke prije toga izbrisao subjekt koji je prvi stavio na internet sporni sadržaj. Naime, kao što sam to već istaknuo, tom se načelu, zajedno s ulogom koja se priznaje pretraživačima u širenju sadržaja na internetu i, posljedično, u povećavanju negativnog učinka koji proizlazi iz objave informacija na internetu za pojedince na koje se te informacije odnose, protivi svako rješenje koje operatora pretraživača lišava obveze koju ima kao voditelj obrade i koja se odnosi na poštovanje uvjeta zakonitosti obrade, među kojima je točnost obrađenih podataka.

41. U svakom od ispitanih rješenja u potpunosti prevladava jedno od prava o kojima je riječ, a potrebno je pronaći ravnotežu koja može dovesti do najmanjeg mogućeg žrtvovanja uključenih temeljnih prava. U razmatranjima koja se navode u nastavku pojasnit ću kako, prema mojem mišljenju, treba odrediti tu ravnotežu.

f) Predloženo rješenje i „procedural data due process”

42. U slučaju kao što je onaj o kojem je riječ u glavnom postupku i u kojem pravo na uklanjanje poveznica ovisi u biti o utvrđenju istinitosti informacija koje se pojavljuju u sadržaju prema kojem su uklonjene poveznice i stoga o točnosti osobnih podataka koje je obradio operator pretraživača, smatram da je jedina mogućnost određivanje posebne postupovne pravednosti (*procedural fairness*).

43. U internetskom ekosustavu pojavile su se „ovlasti pojedinaca”, također zbog tehničkih obilježja sredstva i gospodarskih dinamika koji neizbježno dovode do koncentracije gospodarske i društvene moći u rukama nekolicine platformi, a koje mogu snažno uvjetovati ostvarivanje temeljnih prava, osobito prava navedenih u člancima 7., 8. i 11. Povelje. Konkretno, utjecaj na djelotvorno uživanje tih temeljnih prava neizbježna je posljedica uloge nadzornika pristupa informacijama (*gatekeepers*) koju imaju neke od tih platformi. Kako bi se riješio taj problem, Sud je u sudskoj praksi o „pravu na zaborav” u biti priznao horizontalnu učinkovitost temeljnim pravima iz članaka 7. i 8. Povelje. Kako bi ta prava bila djelotvorna, korak koji logički slijedi nakon toga jest taj da se pojedincima priznaju odgovarajuća postupovna jamstva u odnosu na elektroničke platforme odgovorne za obradu osobnih podataka, s odgovarajućim obvezama za te platforme koje su, naravno, prilagođene značajkama tehnološkog sredstva i posebnostima sukoba između temeljnih prava do kojih dolazi u internetskom okruženju. U svijetu interneta uviđa se, prema mojem mišljenju, potreba za nekim oblikom odgovarajućeg obaveznog postupanja s podacima (*procedural data due process*) [40].

44. Na temelju Opće uredbe o zaštiti podataka, pojedinac ima pravo zahtijevati da se ukloni poveznica koja vodi do internetske stranice koja sadržava podatke koji se na njega odnose i koje on smatra neistinitima. Međutim, smatram da ostvarivanje tog prava dovodi do obveze navođenja elemenata na kojima se temelji zahtjev i pružanja dokaza *prima facie* u pogledu neistinitosti sadržaja do kojeg vode poveznice čije se uklanjanje traži ako to nije očito nemoguće ili pretjerano otežano, osobito s obzirom na prirodu informacija o kojima je riječ [41]. Čini se da je propisivanje takve obveze u skladu s tekstom i strukturom Opće uredbe o zaštiti podataka u kojoj se na različita prava na ispravak, brisanje, ograničenje obrade i prigovor koja se priznaju ispitaniku primjenjuju posebni uvjeti te je na osobi koja se na njih namjerava pozvati da dokaže da su ispunjeni pripadajući uvjeti.

45. Na temelju uloge koju ima u širenju informacija i odgovornosti koje iz toga proizlaze, operator pretraživača dužan je s obzirom na takav zahtjev za uklanjanje poveznica izvršiti izravne provjere čiji je cilj potvrditi osnovanost zahtjeva i one su dio njegovih konkretnih mogućnosti. Takve provjere mogu se izvršiti u pogledu podataka koje pohranjuje i koji se odnose na dotičnu osobu i urednika mrežne stranice na kojoj je objavljen sporni sadržaj, što su podaci koje operator pretraživača može brzo analizirati upotrebom tehnoloških alata kojima raspolaže. Osim toga, pod uvjetom da je to moguće, operator pretraživača brzo treba pokrenuti kontradiktornu raspravu s urednikom mrežne stranice koji je izvorno proširio informaciju i kojem će se na taj način omogućiti da iznese razloge koji idu u prilog istinitosti obrađenih osobnih podataka i zakonitosti obrade. Naposljetku, operator pretraživača treba odlučiti hoće li prihvatiti ili odbiti zahtjev za uklanjanje poveznica, pri čemu ukratko treba obrazložiti odluku.

46. Operator pretraživača može odbiti zahtjev samo u slučaju kad postoje znatne dvojbe u pogledu istinitosti ili neistinitosti informacija o kojima je riječ ili ako je važnost neistinitih informacija u kontekstu objave u kojoj se radi očito manje važna i te informacije nisu osjetljive. Ispitanik se nakon toga može obratiti pravosudnom tijelu koje je ovlašteno izvršiti odgovarajuće provjere ili nadzornom tijelu iz članka 51. Opće uredbe o zaštiti podataka u okviru pritužbe protiv odluke operatora pretraživača.

[40] Na tu temu vidjeti K. Crawford, J. Schultz, *Big Data and Due process: Towards a Framework to Redress Predictive Privacy Harms*, *Boston College Law Review*, 2014., str. 93.

[41] U slučaju koji razmatra Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud), informacije koje se navode kao neistinite odnose se u biti na financijske podatke društava kojima upravljaju tužitelji. U tim se okolnostima teško može tvrditi da tužitelji iz glavnog postupka ne mogu dostaviti barem neke dokaze u pogledu neistinitosti podataka koji se navode u spornim člancima.

47. Ako se sadržaj odnosi na osobu koja ima javnu ulogu u prethodno navedenom smislu i s obzirom na to da pravo na informiranje u načelu ima veću važnost od prava navedenih u člancima 7. i 8. Povelje, odabir uklanjanja poveznica treba se temeljiti na osobito čvrstim utvrđenjima u pogledu neistinitosti informacija. Smatram da uklanjanje poveznica treba isključiti u takvim slučajevima u kojima postoje razumne dvojbe u pogledu istinitosti ili neistinitosti informacije. U svakom slučaju, tim više ako se sporni sadržaj odnosi na osobu zbog uloge koju ima u javnom životu, uklanjanje poveznica ne može se odobriti kad se izražavaju samo mišljenja, čak i ako sadržavaju oštre kritike ili su iznesena vrlo živahnim i uvredljivim tonom odnosno ako je riječ o satiri [42]. Naime, ispravak neistinitih podataka odnosi se na informacije o podacima, a ne mišljenjima koja u svakom slučaju doprinose razvoju javne rasprave u demokratskom društvu, pod uvjetom da ne prerastu u klevetu. Međutim, jasno je da je operator pretraživača dužan ukloniti poveznice i u slučaju početnog odbijanja zahtjeva ako je neistinitost informacija naknadno utvrđena u okviru sudskog postupka.

48. Naposljetku, ako to zahtijevaju okolnosti slučaja kako bi se spriječila nepopravljiva šteta za ispitanika, operator pretraživača može privremeno prekinuti postavljanje poveznica [43] ili može naznačiti u rezultatima pretraživanja da se osporava istinitost određenih informacija koje se pojavljuju u sadržaju do kojeg vodi poveznica o kojoj je riječ [44], u svakom slučaju ne dovodeći u pitanje, prije svega, pravo urednika mrežne stranice da osporava tu inicijativu pred pravosudnim tijelima.

49. Prema mojem mišljenju, predloženim rješenjem ostvaruje se ravnoteža između različitih uključenih prava, pri čemu se također izbjegava opasnost da Google postane „sudac istine" ili da nastane neka vrsta privatne cenzure informacija na internetu. Potonja opasnost lako može nastati ako se pretraživaču nametnu opće obveze da ne pohranjuje objave koje sadržavaju neistinite informacije odnosno opće obveze utvrđivanja neistinitosti informacija na koje se odnosi zahtjev za uklanjanje poveznica. Naime, kako bi se izbjegle moguće odgovornosti, pretraživač bi se u tom slučaju poticao da ukloni sve poveznice koje vode do spornih sadržaja, čak i ako ne postoje elementi koji razumno dovode do toga da ih se smatra neistinitima, čime bi se nanijela ozbiljna šteta slobodi informiranja. Kako bi se spriječila ta opasnost, potrebna je procesualizacija ostvarivanja prava na uklanjanje poveznica kojom se nalažu posebne obveze svim uključenim stranama.

50. Na temelju svih prethodnih razmatranja, predlažem Sudu da na prvo prethodno pitanje odgovori tako da članak 17. stavak 3. točku (a) Opće uredbe o zaštiti podataka treba tumačiti na način da se, pri odvagivanju suprotstavljenih temeljnih prava iz članaka 7., 8., 11. i 16. Povelje koje je potrebno provesti u okviru ispitivanja zahtjeva za uklanjanje poveznica koji je operatoru pretraživača podnesen na temelju navodne neistinitosti informacija koje se pojavljuju u sadržaju do kojeg su postavljene poveznice, ne može kao relevantna uzeti u obzir činjenica je li ispitanik na prihvatljiv način, primjerice privremenom pravnom zaštitom, mogao ostvariti pravnu zaštitu u odnosu na pružatelja sadržaja. U okviru tog zahtjeva ispitanik treba pružiti dokaz *prima facie* u pogledu neistinitosti sadržaja do kojeg vode poveznice čije se uklanjanje traži ako to nije očito nemoguće ili pretjerano otežano, osobito s obzirom na prirodu informacija o kojima je riječ. Operator pretraživača treba izvršiti provjere koje su obuhvaćene njegovim konkretnim

[42] Vidjeti među ostalim presudu ESLJP-a od 25. svibnja 2021., Milosavljević protiv Srbije, CE:ECHR:2021:0525JUD005757414, t. 63.

[43] Mogućnost privremenog ograničenja obrade podataka izričito se predviđa člankom 18. stavkom 1. točkom (a) Opće uredbe o zaštiti podataka u slučaju u kojem ispitanik osporava točnost osobnih podataka i tijekom razdoblja koje je voditelju obrade potrebno kako bi provjerio točnost tih osobnih podataka.

[44] Što se tiče takvog rješenja, vidjeti ESLJP, 10. ožujka 2009., Times Newspaper Ltd protiv Ujedinjene Kraljevine (br. 1. i br. 2.), CE:ECHR:2009:0310JUD000300203.

mogućnostima, pri čemu se, ako je to moguće, treba obratiti uredniku mrežne stranice do koje vode poveznice. Ako to zahtijevaju okolnosti slučaja kako bi se spriječila nepopravljiva šteta za ispitanika, operator pretraživača može privremeno prekinuti postavljanje poveznica ili može naznačiti u rezultatima pretraživanja da se osporava istinitost određenih informacija koje se pojavljuju u sadržaju do kojeg vodi poveznica o kojoj je riječ.

C. Drugo prethodno pitanje

51. Drugim prethodnim pitanjem, Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud) pita u biti Sud je li, u okviru odvagivanja suprotstavljenih prava i interesa iz članaka 7., 8., 11. i 16. Povelje koje je potrebno provesti u skladu s člankom 12. točkom (b) i člankom 14. prvim stavkom točkom (a) Direktive 95/46/EZ i člankom 17. stavkom 3. točkom (a) Opće uredbe o zaštiti podataka u slučaju zahtjeva za uklanjanje poveznice protiv operatora pretraživača u njegovu svojstvu voditelja obrade i kojim se traži da se iz rezultata pretraživanja slika koje je izvršeno na temelju imena fizičke osobe uklone fotografije prikazane u obliku minijatura na kojima se nalazi ta osoba, relevantno uzeti u obzir kontekst objave na internetu u kojoj se prvotno pojavljuju navedene fotografije, što je kontekst koji pretraživač ne prikazuje, nego na koji samo upućuje s pomoću poveznice koja se pojavljuje usporedo s navedenim minijaturama. Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud) pojašnjava da fotografije tužitelja, ako se razmatraju zasebno, ni na koji način ne doprinose javnoj raspravi, ali u kontekstu članka u kojem se nalaze te fotografije doprinose širenju informacija i mišljenja koji se ondje iznose.

52. Google smatra da je to pitanje hipotetsko, s jedne strane, zato što, protivno onom što proizlazi iz zahtjeva za prethodnu odluku, predmet glavnog postupka nije zahtjev za uklanjanje poveznica iz rezultata određenog pretraživanja slika koje je izvršeno na temelju imena tužiteljâ, nego opća zabrana da se prikazuju minijature fotografija koje se pojavljuju u jednom od spornih članaka i, s druge strane, zato što Google od rujna 2017. više nije postavljao poveznice na fotografije o kojima je riječ, a sporni članci od 28. lipnja 2018. više nisu bili dostupni na internetskoj stranici g-net. U tom pogledu valja podsjetiti na to da je prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda isključivo na nacionalnom sudu pred kojim se vodi postupak i koji mora preuzeti odgovornost za sudsku odluku koja će biti donesena da uvažavajući posebnosti predmeta ocijeni nužnost prethodne odluke za donošenje svoje presude i relevantnost pitanja koja postavlja Sudu [45]. Sud može odbiti odgovoriti na prethodno pitanje nacionalnog suda samo ako je očito da zatraženo tumačenje prava Unije nema nikakve veze s činjeničnim stanjem ili predmetom glavnog postupka, ako je problem hipotetski ili ako Sud ne raspolaže činjeničnim i pravnim elementima potrebnima da bi mogao dati koristan odgovor na postavljena pitanja [46]. U ovom slučaju iz spisa kojim raspolaže Sud ne proizlazi očito da pitanje suda koji je uputio zahtjev u pogledu tumačenja odredbi Direktive 95/46 i Opće uredbe o zaštiti podataka nije stvarno ili da tumačenje tih odredbi ni na koji način nije povezano s činjeničnim stanjem ili predmetom glavnog postupka. Konkretno, što se tiče činjenice da se ni fotografije o kojima je riječ ni sporni članci više ne pojavljuju na internetskoj stranici g-net, sud koji je uputio zahtjev pojašnjava da polazi od načela da je uklanjanje tih sadržaja samo privremeno te da tužitelji iz glavnog postupka i dalje imaju interes u tome da se odluči o njihovu zahtjevu za uklanjanje poveznica. Prema mojem mišljenju, stvarno stanje i korisnost zatraženog tumačenje ne mogu se dovesti u pitanje u tim okolnostima.

[45] Vidjeti presudu od 24. veljače 2022., Eulex Kosovo (C-283/20, EU:C:2022:126, t. 28. i navedena sudska praksa).

[46] Vidjeti presudu od 24. veljače 2022., Eulex Kosovo (C-283/20, EU:C:2022:126, t. 29. i navedena sudska praksa).

53. Što se tiče merituma pitanja koje je postavio Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud), prije svega valja istaknuti da se, kao što je to pravilno napomenuo Google, na pretraživanja slika po imenu preko internetskog pretraživača primjenjuju ista pravila koja se primjenjuju na pretraživanja na internetu. Stoga se sudska praksa Suda na koju se poziva u točkama 11. do 19. ovog mišljenja primjenjuje i u slučaju zahtjeva za uklanjanje poveznica koji se odnose na rezultate takvih vrsta pretraživanja. Činjenica da se u tim rezultatima prikazuju fotografije fizičkih osoba u obliku minijatura predstavlja obradu osobnih podataka u okviru koje operator pretraživača ima svojstvo „nadzornika" ili „voditelja" u smislu članka 2. točke (d) Direktive 95/46 odnosno članka 4. točke 7. Opće uredbe o zaštiti podataka, pri čemu je u okviru svojih odgovornosti, nadležnosti i mogućnosti odgovoran za poštovanje zahtjeva sadržanih u tim aktima. U slučaju zahtjeva za uklanjanje poveznica iz rezultata pretraživanja slika operator pretraživača treba odvagnuti između različitih temeljnih prava o kojima je riječ i ocijeniti imaju li prednost ispitanikova prava na poštovanje privatnog života i zaštitu osobnih podataka ili sloboda izražavanja i informiranja. Operator pretraživača pritom treba uzeti u obzir sve relevantne elemente [47].

54. Prema mojem mišljenju, pitanje treba li se među tim elementima nalaziti i sadržaj internetske stranice na kojoj se pojavljuje fotografija čije se uklanjanje traži ovisi o pravilnom utvrđenju predmeta obrade o kojoj je riječ te o prirodi te obrade. Kao što je navedeno, tužitelji iz glavnog postupka zahtijevaju uklanjanje poveznica koje vode do četiriju fotografija koje ih prikazuju. Međutim, predmet tog zahtjeva nisu ni informacije sadržane u tekstu članka koji se pojavljuje na internetskoj stranici urednika usporedo s navedenim fotografijama niti fotografije koje imaju funkciju vizualne i opisne pomoći tom tekstu, kao i sastavnog dijela članka o kojem je riječ. Postavljanje poveznice s pomoću internetskog pretraživanja koja vodi do tog članka i fotografija koje taj članak sadržava predstavlja drukčiju obradu koja ima posebnu svrhu, kojoj se tužitelji protive zasebnim zahtjevom za uklanjanje poveznica (u pogledu kojeg je Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud) postavio prvo prethodno pitanje).

55. Pronalaženjem fotografija fizičkih osoba objavljenih na internetu i njihovim prikazivanjem u rezultatima pretraživanja slika u obliku minijatura, neovisno o sadržaju u kojem se nalaze i lišavajući ih eventualne informativne ili opisne vrijednosti koja im je izvorno namijenjena, operator pretraživača nudi uslugu u okviru koje provodi obradu osobnih podataka koja je samostalna i zasebna u odnosu na obradu koju provodi urednik mrežne stranice s koje su preuzete fotografije te na postavljanje poveznica koje vode do te stranice za koje je takav operator također odgovoran. Kao što je to pravilno napomenuo Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud), čini se da operator pretraživača, s obzirom na prirodu te obrade u kojoj se jedan dio samostalnog sadržaja koji su stvorile treće strane izdvaja i zasebno prikazuje, ne djeluje u svojstvu posrednika, nego prije u svojstvu stvaratelja sadržaja.

56. Prema mojem mišljenju, iz prethodno navedenog proizlazi da, u okviru odvagivanja suprotstavljenih temeljnih prava koje treba provesti na temelju relevantnih odredbi Direktive 95/46 i Opće uredbe o zaštiti podataka u svrhu ispitivanja zahtjeva za uklanjanje fotografija koje prikazuju fizičku osobu iz rezultata pretraživanja slika koje je izvršeno na temelju imena te osobe, samo treba uzeti u obzir informativnu vrijednost fotografija kao takvih, neovisno o sadržaju u kojem se te fotografije pojavljuju na internetskoj stranici s koje su preuzete. Suprotno tomu, ako

[47] Što se tiče elemenata relevantnih u svrhu odvagivanja kada se navodno štetno postupanje odnosi na objavljivanje fotografija, vidjeti među ostalim ESLJP, 7. veljače 2012., Von Hannover protiv Njemačke, CE:ECHR:2012:0207JUD004066008, t 109. do 113. i navedena sudska praksa.

se u okviru zahtjeva za uklanjanje poveznice koja vodi do određene internetske stranice osporava prikazivanje fotografija u kontekstu sadržaja te stranice, u svrhu navedenog odvagivanja trebalo bi uzeti u obzir informativnu vrijednost koju te fotografije imaju u tom kontekstu.

57. Smatram da argumenti koje je Google istaknuo u svojim pisanim očitovanjima ne omogućuju osporavanje tog zaključka. Ako je točno da su prilikom pretraživanja slika minijature popraćene poveznicom koja vodi do sadržaja internetske stranice na kojoj se pojavljuju, to ne znači da je njihovo prikazivanje posredstvom pretraživača sasvim samostalno i nepovezano s kontekstom u kojem se fotografije nalaze. Za razliku od slučaja internetskog pretraživanja čiji rezultati ne omogućuju trenutno korištenje sadržaja do kojeg su postavljene poveznice, prikaz grafičkih sadržaja prilikom pretraživanju slika, uključujući minijature fotografija objavljenih na internetu, predstavlja sam po sebi rezultat koji je pretraživao korisnik, neovisno o njegovoj naknadnoj odluci hoće li posjetiti izvornu internetsku stranicu. Okolnost koju ističe sud koji je uputio zahtjev i koja se odnosi na to da takav prikaz odgovara Googleovu poslovnom modelu i da tehnički ne postoji druga mogućnost, također ne dovodi u pitanje samostalnu prirodu obrade podataka koju taj prikaz podrazumijeva.

58. Naravno, nije isključena mogućnost da, zahtijevanjem da se uklone fotografije koje ga prikazuju, ispitanik zapravo traži da se ograniči pristup sadržaju do kojeg se dolazi s pomoću poveznice koja je pridodana fotografiji i u kojem se nalaze te fotografije te informacijama koje mogu biti u javnom interesu i koje se pojavljuju u tom sadržaju. Međutim, u tom pogledu valja istaknuti da ako uklanjanje fotografija iz rezultata pretraživanja slika nedvojbeno ograničava mogućnost pristupa sadržaju u kojem se one nalaze, tom se sadržaju i dalje može izravno pristupiti uobičajenim načinom internetskog pretraživanja. Osim toga, to pretraživanje omogućuje da se preko postavljene poveznice prikaže sav sadržaj, uključujući fotografije koje u njihovu izvornom kontekstu u potpunosti ostvaruju ulogu širenja i potkrepljivanja pruženih informacija i izraženih mišljenja koju im je eventualno namijenio urednik mrežne stranice. Stoga, čak i ako se zahtjev za uklanjanje poveznica koje vode do članaka o kojima je riječ odbije, s obzirom na prednost koju sloboda izražavanja i informiranja ima u odnosu na prava tužitelja na poštovanje njihova privatnog života i zaštitu njihovih osobnih podataka, eventualno prihvaćanje zahtjeva za uklanjanje fotografija koje se nalaze u tim člancima u glavnom postupku ne bi pretjerano ni neopravdano ograničilo tu slobodu ako, kao što to tvrdi Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud), te fotografije izvađene iz konteksta u kojem se pojavljuju imaju malu informativnu vrijednost.

59. Uzimajući u obzir pojašnjenja iz prethodne točke, zaključkom do kojeg sam došao u točki 56. ovog mišljenja, kojim se nipošto ne dodjeljuje gotovo apsolutna zaštita pravu na korištenje fotografije, tom se pravu priznaje odgovarajuća vrijednost koju ono ima među pravima koja se odnose na osobnost. Naime, fotografija pojedinca jest jedno od glavnih obilježja njegove osobnosti jer odražava njegovu jedinstvenost i omogućuje da ga se razlikuje od drugih. Pravo osobe na zaštitu njezine fotografije predstavlja jedan od uvjeta njezina osobnog razvoja te pretpostavlja kontrolu osobe nad vlastitom fotografijom i, konkretno, mogućnost da ona odbije da se njezina fotografija širi[48]. Iz toga slijedi da iako sloboda izražavanja i informiranja nedvojbeno obuhvaća objavljivanje fotografija[49], zaštita prava osobe na povjerljivost u tom kontekstu ima posebnu važnost osobito s obzirom na sposobnost fotografija da šire izrazito osobne pa čak i intimne informacije o pojedincu ili njegovoj obitelji[50].

[48] ESLJP, 7. veljače 2012., Von Hannover protiv Njemačke, CE:ECHR:2012:0207JUD004066008, t. 96.

[49] ESLJP, 14. prosinca 2006., Verlagsgruppe protiv Austrije, CE:ECHR:2006:1214JUD001052002, t. 29. i 40. i navedena sudska praksa

[50] ESLJP, 7. veljače 2012., Von Hannover protiv Njemačke, CE:ECHR:2012:0207JUD004066008, t. 103. i navedena sudska praksa

60. Na temelju svih prethodnih razmatranja, predlažem Sudu da na drugo prethodno pitanje odgovori tako da članak 12. točku (b) i članak 14. prvi podstavak točku (a) Direktive 95/46 i članak 17. stavak 3. točku (a) Opće uredbe o zaštiti podataka treba tumačiti na način da u okviru odvagivanja suprotstavljenih prava i interesa iz članaka 7., 8., 11. i 16. Povelje koje je potrebno provesti u slučaju zahtjeva za uklanjanje poveznica koji je podnesen operatoru pretraživača i kojim se traži da se iz rezultata pretraživanja slika koje je izvršeno na temelju imena fizičke osobe uklone fotografije prikazane u obliku minijatura na kojima se nalazi ta osoba, nije relevantno uzeti u obzir kontekst objave na internetu u kojoj se prvotno pojavljuju navedene fotografije.

V. Zaključak

61. S obzirom na sva prethodna razmatranja, predlažem Sudu da na dva prethodna pitanja koja je uputio Bundesgerichtshof (Savezni vrhovni sud, Njemačka) odgovori na sljedeći način:

„1. Članak 17. stavak 3. točku (a) Uredbe 2016/679 treba tumačiti na način da se, pri odvagivanju suprotstavljenih temeljnih prava iz članaka 7., 8., 11. i 16. Povelje koje je potrebno provesti u okviru ispitivanja zahtjeva za uklanjanje poveznica koji je operatoru pretraživača podnesen na temelju navodne neistinitosti informacija koje se pojavljuju u sadržaju do kojeg su postavljene poveznice, ne može kao relevantna uzeti u obzir činjenica je li ispitanik na prihvatljiv način, primjerice privremenom pravnom zaštitom, mogao ostvariti pravnu zaštitu u odnosu na pružatelja sadržaja. U okviru tog zahtjeva ispitanik treba pružiti dokaz *prima facie* u pogledu neistinitosti sadržaja do kojeg vode poveznice čije se uklanjanje traži ako to nije očito nemoguće ili pretjerano otežano, osobito s obzirom na prirodu informacija o kojima je riječ. Operator pretraživača treba izvršiti provjere koje su obuhvaćene njegovim konkretnim mogućnostima, pri čemu se, ako je to moguće, treba obratiti uredniku mrežne stranice do koje vode poveznice. Ako to zahtijevaju okolnosti slučaja kako bi se spriječila nepopravljiva šteta za ispitanika, operator pretraživača može privremeno prekinuti postavljanje poveznica ili može naznačiti u rezultatima pretraživanja da se osporava istinitost određenih informacija koje se pojavljuju u sadržaju do kojeg vodi poveznica o kojoj je riječ.

2. Članak 12. točku (b) i članak 14. prvi podstavak točku (a) Direktive 95/46 i članak 17. stavak 3. točku (a) Uredbe 2016/679 treba tumačiti na način da u okviru odvagivanja suprotstavljenih prava i interesa iz članaka 7., 8., 11. i 16. Povelje koje je potrebno provesti u slučaju zahtjeva za uklanjanje poveznica koji je podnesen operatoru pretraživača i kojim se traži da se iz rezultata pretraživanja slika koje je izvršeno na temelju imena fizičke osobe uklone fotografije prikazane u obliku minijatura na kojima se nalazi ta osoba, nije relevantno uzeti u obzir kontekst objave na internetu u kojoj se prvotno pojavljuju navedene fotografije.